

УКООПСПІЛКА

**Всеукраїнська
науково-практична
конференція**

**„Споживча кооперація
України:
історичний досвід,
сучасний розвиток,
стратегічні орієнтири”**

Київ
2010

УКООПСІЛКА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

***Споживча кооперація України:
історичний досвід, сучасний розвиток,
стратегічні орієнтири***

Збірник наукових доповідей учасників
Всеукраїнської науково-практичної конференції
Київ, Україна, 12 жовтня 2010 року

Споживча кооперація України: історичний досвід, сучасний розвиток, стратегічні орієнтири: збірник наукових доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів: Львівська комерційна академія, 2010. – 322 с.

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 90-Й РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ УТВОРЕННЯ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ СПІЛКИ СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ УКРАЇНИ
(УКООПСІЛКИ)

Редакційна колегія:

д.е.н. Бабенко С. Г. – голова редколегії;
акад. Геєць В. М.;
акад. Шемшученко Ю. С.;
акад. Ситник В. П.;
Войнаш Л. Г.;
к.ф.-м.н. Копич І. М.;
д.і.н. Нестуля О. О.;
д.е.н. Шевчук В. О.

<i>Іванов Ю. В.</i>	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ.....	243
<i>Мізюк Б. М.</i>	ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	247
<i>Макарова М. В.</i>	ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ.....	256
<i>Васильців Т. Г., Бойкевич О. Р.</i>	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ.....	262
<i>Біла О. Г.</i>	ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КООПЕРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	270
<i>Футало Т. В.</i>	СПОЖИВЧА КООПЕРАЦІЯ УКРАЇНИ: ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ СИСТЕМИ.....	277
<i>Гончаренко В. В.</i>	СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА КООПЕРАТИВІВ ТА ВАЖЛИВІСТЬ ЇХ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В УКРАЇНІ.....	286
<i>Чижевська М. Б.</i>	КООПЕРАЦІЯ ТА НЕФОРМАЛЬНІ ІНСТИТУТИ.....	294
<i>Скляр Г. П.</i>	ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ ЯК КРИТЕРІЙ СУСПІЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ.....	298
Секція В – Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку і міжнародного кооперативного співробітництва		
<i>Семів С. Р.</i>	ПРІОРИТЕТИ СПІВРОБІТНИЦТВА СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КООПЕРАТИВНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ.....	304
<i>Пожар А. А.</i>	ОСОБЛИВОСТІ УРЯДОВОЇ ПІДТРИМКИ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В КРАЇНАХ СВІТУ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ.....	312
	Відомості про авторів.....	316

использованию этих конкурентных преимуществ, делающие потребительскую кооперацию конкурентоспособной системой.

Futalo Tatjana Volodymyr

Consumer cooperation of Ukraine: building a competitive system

In the article forming of the competitive system – consumer cooperation is examined. An analysis on principles of modern theory of development of the systems is conducted. The competitive advantages of consumer cooperation, being based on a dominant environment in rural districts, are grounded, presence of national organization as bases of mutual help and mutual support of societies, cooperative nature of organization, presence of the developed material and technical base and various combined character of activity. Concrete recommendations are developed on the use of these competitive advantages, doing consumer cooperation the competitive system.

УДК 334.732.2: 339.747

Гончаренко В. В., д. е. н.,
професор Полтавського університету економіки і торгівлі

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА КООПЕРАТИВІВ ТА ВАЖЛИВІСТЬ ЇХ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В УКРАЇНІ

В статті розкриваються особливості соціально-економічної природи кооперативів, наводяться принципи їх діяльності як неприбуткових організацій, визначається важливість та напрямки державної підтримки різних видів кооперативів.

Ключові слова: кооператив, кооперація, кооперативний рух.

Сучасний етап розвитку України характеризується поширенням світової фінансової кризи на усі важливі сфери економіки та суспільного життя. Це створює серйозні загрози і вимагає розробки та впровадження принципово нових механізмів підвищення ефективності господарювання і соціального захисту населення. Над вирішенням проблеми мінімізації негативних соціальних та економічних наслідків фінансової кризи сьогодні працює багато політиків та науковців, які прагнуть знайти оптимальний шлях виведення країни із скрутного становища. При цьому, у розробці можливих програм і моделей антикризового розвитку нашої держави, важливо врахувати зарубіжний та вітчизняний історичний досвід, щоб не робити поширену помилку, про яку в свій час писав ще Бернард Шоу: „Единственный урок, который можно извлечь из истории, состоит в том, что люди не извлекают из истории никаких уроков”.

Історія багатьох країн світу свідчить, що одним із важливих напрямків розвитку економіки та суспільства, особливо в кризові часи, був кооперативний рух. Окремі аспекти вітчизняного та міжнародного кооперативного руху в різні історичні

періоди досліджували М.В. Аліман, С.Г. Бабенко, С.Д. Гелей, В.В. Зіновчук, А.О. Пантелеймоненко, А.О. Пожар та інші вітчизняні науковці. Однак, унікальність природи та значення кооперативів в умовах поширення кризових явищ в економіці, а також напрямки їх державної підтримки потребують більш детального висвітлення.

Унікальність соціально-економічної природи кооперативних організацій (кооперативів, товариств, спілок) дозволяла їм у тяжкі часи ставати двигуном економічного розвитку, єдиною ефективною формою соціальної підтримки як міського, так і сільського населення. В умовах, коли люди залишались віч-на-віч із своїми економічними проблемами, ще понад 150 років тому вони знайшли єдиний ефективний вихід — кооперування, об'єднання в кооперативні організації, які допомагали самим собі.

Кооперативна ідея була геніально простою і природною — люди, як споживачі, у важкі часи об'єднувались у кооперативні організації, які забезпечували своїх членів необхідними їм товарами та послугами, встановлюючи прямі зв'язки із виробниками або здійснюючи виробництво товарів (надання послуг) для своїх членів. Ці кооперативні товариства не мали на меті отримання прибутку. За своєю соціально-економічною природою кооперативні організації були не засобом отримання багатства, а способом боротьби з бідністю. Вони створювались для забезпечення своїх членів необхідними товарами (послугами) за їх собівартістю, чим суттєво відрізнялись від підприємницьких товариств, що мали на меті отримання максимального прибутку. Завдяки членству в кооперативних товариствах, об'єднані в них споживачі і дрібні підприємці позбавлялись необхідності користуватись послугами різноманітних торговельних й інших посередників і купувати у них товари за надмірно високими цінами чи продавати свою продукцію перекупщикам за низькою ціною. Люди отримували можливість придбати у своєму товаристві, в якому були не тільки клієнтами, а й власниками, значно дешевші та якісніші товари (послуги).

Згодом проста і зрозуміла широким верствам населення кооперативна ідея перетворилась у потужний міжнародний соціально-економічний рух. Сьогодні членами різних видів кооперативів є близько 800 млн. осіб. Половина жителів Сінгапуру, кожний третій житель Канади та Норвегії, кожен четвертий житель США та Німеччини є членом хоча б одного кооперативу [1].

У світі існує велике різноманіття кооперативів, які надають своїм членам необхідні їм послуги. Крім традиційних споживчих кооперативів (здійснюють забезпечення членів товарами), існують фінансово-кредитні кооперативи (забезпечують членів фінансовими, кредитними, страховими послугами), медичні кооперативи (надають своїм членам медичні послуги, у тому числі постачання ліків), збутові кооперативи (сприяють сільгоспвиробникам вигідно продати їх продукцію, в т. ч. й на світових ринках), молочарські кооперативи (сприяють членам-виробникам молока у переробці їх продукції та її вигідній реалізації, в тому числі й на світових ринках), бензинові кооперативи (забезпечують своїх членів дешевими паливно-мастильними матеріалами), туристичні кооперативи (пропонують своїм членам доступні туристичні послуги), прокатні кооперативи (надають своїм членам у тимчасове користування необхідне обладнання, прибори, пристрої, інвентар), житлові кооперативи (забезпечують своїх членів житлом та супутніми житлово-комунальними послугами). Складно перелічити всі види і різновиди кооперативів, що існують у світі. Вони створюються переважно в тих сферах господарської діяльності, де існує масова потреба людей у певних товарах (послугах) і де люди не хочуть користуватись послугами посередників.

Незважаючи на таке велике різноманіття видів та сфер діяльності кооперативів, всі вони мають однакову соціально-економічну природу. Їх об'єднують спільні ознаки – кооперативні принципи, в основі яких лежать ідеї перших кооператорів.

Ці кооперативні принципи діяльності чітко були визначені в документах Міжнародного кооперативного альянсу – світового об'єднання національних та регіональних організацій кооперативів понад 100 країн світу – і сформульовані наступним чином [2]:

- *добровільне та відкрите членство*. Кооперативи – добровільні організації, відкриті для всіх людей, здатних користуватися їхніми послугами та готових узяти на себе обов'язки членів без дискримінації за ознакою статі, соціальної, расової, політичної, релігійної приналежності людей.

- *демократичний членський контроль*. Кооперативи – це демократичні організації, контрольовані їхніми членами, які беруть активну участь у виробленні політики й прийнятті рішень. Чоловіки й жінки, що працюють як виборні представники, підзвітні членам кооперативу. У первинних кооперативах у всіх членів рівні права при голосуванні (один член – один голос), а кооперативи вищих рівнів також організовані відповідно до демократичних принципів.

- *економічна участь членів*. Члени кооперативу роблять рівні внески й контролюють кооперативний капітал на основі демократичних принципів. Принаймі частина цього капіталу звичайно є загальною власністю кооперативу. Члени кооперативу звичайно одержують деяку компенсацію на внесені кошти, що є умовою членства. Члени кооперативу розподіляють залишковий капітал на наступні цілі: розвиток свого кооперативу шляхом можливого створення резервів, принаймі частина яких є неподільною; винагорода членів кооперативу відповідно до їх участі у справах кооперативу; підтримка інших сфер діяльності, схвалених членами кооперативу.

- *самостійність і незалежність*. Кооперативи – це самостійні організації взаємодопомоги, контрольовані їхніми членами. Якщо вони укладають угоди з іншими організаціями, у тому числі з урядами, або залучають капітал із зовнішніх джерел, вони роблять це на умовах демократичного контролю з боку членів і підтримують свою кооперативну самостійність.

- *виховання, навчання, інформування*. Кооперативи забезпечують навчання й підготовку своїх членів, виборних представників, керівників та працівників, щоб ті могли робити ефективний внесок у розвиток своїх кооперативів. Вони інформують широку громадськість – особливо молодь і неформальних лідерів – про характер та користь кооперативів.

- *співробітництво між кооперативами*. Кооперативи найбільш ефективно обслуговують своїх членів і зміцнюють кооперативний рух, працюючи на місцевому, національному, регіональному й міжнародному рівнях.

- *турбота про громаду*. Кооперативи працюють задля сталого розвитку своїх громад, проводячи політику, схвалену їхніми членами.

Наведені кооперативні принципи сформульовані із практики діяльності багатьох видів кооперативів різних країн. Вони є універсальними та носять узагальнюючий характер, а тому недостатньо характеризують особливості кооперативу як унікальної форми господарювання. Так, для розуміння специфіки кооперативу як унікальної неприбуткової форми господарювання доцільно більш детально зупинитись на реальних проявах вказаних принципів у практиці діяльності кооперативів різних країн.

Кооперативи є надзвичайно поширеною у світовому господарстві, але дискредитованою в Україні псевдокооперативним рухом періоду “перебудови”, формою господарської діяльності, яка відіграє специфічну роль у ринковій економіці. В

більшості країн кооператив — це відкрите демократичне об'єднання осіб з метою самозабезпечення необхідними послугами, яке здійснює господарську діяльність на неприбуткових засадах від імені та в інтересах своїх членів, що є його рівноправними власниками-користувачами. В зв'язку з цим, кооперативи в багатьох країнах мають особливий правовий статус неприбуткових (non-profit) організацій, а їх діяльність регулюється не підприємницьким, а спеціальним (кооперативним) законодавством.

Унікальність соціально-економічної природи кооперативів визначається комплексом специфічних взаємопов'язаних принципів їх функціонування (табл. 1).

Таблиця 1

**Принципи діяльності кооперативних організацій,
що формують їх неприбуткову природу**

Економічні принципи	Організаційні принципи	Соціальні принципи
Кооператив функціонує для задоволення спільних економічних потреб членів на неприбуткових засадах (за собівартістю)	Членство в кооперативі є добровільним та особистим (не може передаватись іншим особам і успадковуватись)	Створення системи економічної самопомоги та самозабезпечення на основі взаємодопомоги
Члени кооперативу є одночасно його власниками і користувачами*	Членство в кооперативі є відкритим (потенційна доступність членства)	Соціально однорідне членство в кооперативі на основі спільних економічних та соціальних інтересів
Кооператив надає послуги своїм членам з метою скорочення витрат та/або збільшення доходів їхніх особистих господарств	Демократичне управління та контроль у кооперативі за принципом “один член – один голос”, незалежно від суми вкладених коштів	Освітня робота серед членів та працівників, провіта населення стосовно демократичних принципів кооперативного руху
Справедливе пропорційне фінансування членами кооперативу його діяльності	Прозорість діяльності кооперативу та рівні права членів в користуванні послугами	Альтруїзм членів, який базується на солідарності соціальних груп
Капітал кооперативу формується його членами і складається з дольової (пайової) та неподільної (колективної) частин	Діяльність виборних органів управління і контролю здійснюється на громадських засадах. Оплачується робота лише найманих працівників	Співпраця з іншими кооперативами з метою зміцнення та розвитку кооперативної системи взаємодопомоги
Винагорода вкладеного капіталу (нарахування на паї) обмежується	Члени несуть відповідальність за роботу та розвиток свого кооперативу	Турбота про громаду, до якої відносяться, чи з якою пов'язані члени кооперативу

Примітка: * законодавство окремих країн дозволяє кооперативам надавати послуги особам, що не є членами, але обсяг такої діяльності, як правило, є обмеженим.

Найбільш суттєві відмінності кооперативних (неприбуткових) та корпоративних (підприємницьких) товариств

Ознаки	Кооперативні форми господарювання	Підприємницькі форми господарювання
Соціальні цілі	Взаємодопомога, самопомога і економічний самозахист від посередників, соціальні програми для членів та громади	Не встановлюються
Економічні цілі	Забезпечення членів необхідними послугами з метою скорочення витрат та/чи збільшення доходів їхніх приватних господарств	Отримання прибутку власниками капіталу від надання послуг клієнтам
Статус	Неприбуткова організація	Підприємницька організація
Організаційна форма	Кооператив	Госп. товариство (акціонерне, з повн. чи обмеж. відповідальністю)
База членства	Створюється на основі певної спільноти за професійною, територіальною чи іншою ознакою	Немає. Створюється на базі довільної групи людей, готових інвестувати у справу свій капітал
Управління	Демократичне. Кожен член має право одного голосу, незалежно від суми його вкладу в кооператив	Управління (кількість голосів) пропорційна частці капіталу
Власники	Всі члени кооперативу. Кількість власників не є фіксованою і постійно збільшується за рахунок нових членів.	Засновники та акціонери. Кількість фіксується в момент заснування та обмежується певною величиною
Капітал	Пайовий капітал спочатку є порівняно невеликим, але поступово зростає за рахунок вступу нових членів. Формується "неподільний" капітал за рахунок накопичення резервів.	Статутний капітал вноситься при створенні, є порівняно великим та фіксованим. Зацікавленість у формуванні резервного капіталу є низькою
Клієнти	Члени-власники кооперативу*	Переважно особи, що не є власниками
Розподіл результатів діяльності	Пропорційно користуванню послугами кооперативу	Пропорційно частці капіталу
Законодавче регулювання	Кооперативне законодавство	Підприємницьке законодавство
Державна підтримка	У вигляді пільгового оподаткування, кредитування та інших форм державної допомоги	Як правило, лише у вигляді створення сприятливого законодавчого середовища

Примітка: * законодавство може допускати надання послуг нечленам, але лише у чітко визначених випадках (наприклад, неможливість членів у певний період повністю використати наявні можливості чи ресурси кооперативу). При цьому, обсяг послуг, що можуть надаватись нечленам має бути обмеженим і може оподатковуватись.

Ці принципи, в комплексі формують унікальність соціально-економічної природи кооперативу і відрізняють кооперативи як організаційно-правову форму від інших форм господарських об'єднань (табл. 2).

Сьогодні в Україні існує три основні види кооперативів, які мають різний рівень розвитку. Споживча кооперація представлена споживчими товариствами, районними, обласними спілками та центральною спілкою споживчих товариств – Укоопспілкою. Вона є найпотужнішою багаторівневою кооперативною системою, що існує понад сто років. На її долю випадали значні випробування, боротьба за виживання, розвиток у різних соціально-економічних та політичних умовах, розробка різноманітних механізмів виживання в кризових умовах. З моменту проголошення Україною незалежності споживча кооперація пройшла процес серйозного реформування. Кредитна кооперація в Україні існує у формі кредитних спілок, які відроджуються з 1993 р. Кредитні спілки, які, відповідно до українського законодавства, є неприбутковими організаціями, заснованими фізичними особами на кооперативних засадах із метою задоволення потреб їх членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. Їх у державному реєстрі нараховується 821. Крім цього, спілками створено 24 обласних і 3 всеукраїнських асоціації, що свідчить про консолідацію цих організацій та формування повноцінної кооперативної системи. Однак, слід відзначити, що в Україні відсутня ще одна форма кредитної кооперації – кооперативні банки, які відіграють важливу роль у фінансових системах багатьох країн. Сільськогосподарська кооперація представлена традиційними виробничими та новими обслуговуючими кооперативами, які розвиваються з 1997 року. Обласних об'єднань сільськогосподарських кооперативів досі не створено, а Національна спілка сільськогосподарських кооперативів є досить слабкою в інституційному плані організацією. Цей вид кооперації розвинутий найменше. Всі три види кооперативів складають національну систему кооперації.

Враховуючи особливу соціально-економічну природу та місію кооперативів у суспільстві, Міжнародна організація праці (МОП) у 1966 р. прийняла рекомендацію „Про кооперативи в країнах що розвиваються”, в якій рекомендувала урядам всіх країн-членів МОП, активно використовуючи всі можливі засоби, сприяти розвитку національних кооперативних рухів. У 2002 р. була прийнята нова Рекомендація МОП „Про сприяння розвитку кооперативів” [3], в якій, зокрема, відзначено, що при розробці й перегляді застосовуваного до кооперативів законодавства, політики й нормативно-правових актів уряду повинні проводити консультації з кооперативними організаціями. Крім цього, уряди мають полегшити доступ кооперативам до послуг підтримки з метою їхнього зміцнення та підвищення життєздатності господарюючих суб'єктів, визнати роль кооперативів та їхніх організацій, розвиваючи відповідні механізми, що сприяють створенню й зміцненню кооперативів на національному та місцевому рівнях, залежно від обставин вживати заходів, які сприяють доступу кооперативів до джерел фінансування, інвестицій та кредитів.

Важливість кооперативного руху неодноразово підкреслювалась й Організацією Об'єднаних Націй. Так, в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 44/58 „Національний досвід в сфері сприяння кооперативному руху” (1989 р.), а також доповідях Генерального секретаря ООН на 49-й (1994 р.) та 51-й (1996 р.) сесіях Генеральної Асамблеї ООН відзначалось унікальне значення кооперативів для світового соціально-економічного розвитку. У зв'язку з цим, ООН прийняла рішення щорічно в першу суботу липня відзначати Міжнародний день кооперації. У 2002 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла ще одну резолюцію „Кооперативи в процесі

соціального розвитку”, в якій підкреслюється, що кооперативи, особливо в умовах глобалізації є ефективним механізмом покращення життя і боротьби з бідністю. А на 64-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, що відбулась в грудні 2009 р. була прийнята резолюція „Кооперативи в процесі соціального розвитку”, якою ще раз було підкреслено важливе значення кооперативів у покращенні життя широких верств населення, у зв'язку з чим, 2012 рік був проголошений міжнародним роком кооперативів.

Зважаючи на важливе соціально-економічне значення кооперативів та рекомендації міжнародних структур, членом яких є Україна, в умовах поширення світової фінансової кризи, яка неодмінно призведе до суттєвого падіння рівня життя населення, доцільно запровадити політику активної підтримки національного кооперативного руху з боку держави. Основними формами цієї підтримки мають стати:

- відродження в суспільстві правильного розуміння економічної та соціальної природи кооперативів, проведення широкої роз'яснювальної роботи стосовно ролі кооперативів та принципів, на яких будується їх діяльність;
- створення сприятливих законодавчих умов для розвитку різноманітних видів кооперативів як форм економічної самопомоги населення;
- недопущення виникнення та діяльності псевдокооперативів та дискредитації ними кооперативної ідеї в очах суспільства;
- фінансова та організаційна підтримка розвитку кооперативів при належному контролі з боку держави за дотриманням ними кооперативних принципів;
- автоматичне надання кооперативам та їх об'єднанням статусу неприбуткових організацій і звільнення їх від оподаткування податком на прибуток в зв'язку із неприбутковою природою;
- спрямування допомоги окремим секторам економіки чи соціальним групам через систему створених ними кооперативів та об'єднань.
- активне залучення кооперативів та їх об'єднань до реалізації державних цільових програм, надання державних субсидій та дотацій окремим видам кооперативів та об'єднань при виконанні ними державних програм;
- надання державних кредитів під пільгові відсотки на період становлення кооперативу чи об'єднання;
- передачі кооперативам (безоплатно чи з подальшим викупом) та їх об'єднанням окремих об'єктів державної та комунальної власності на період становлення;
- запровадження обов'язкового вивчення основ кооперації у всіх навчальних закладах;
- фінансова підтримка наукових досліджень у сфері кооперації, сприяння у виданні монографій, підручників, брошур, посібників та іншої методичної літератури;
- здійснення інших організаційних заходів, спрямованих на швидке відродження національного кооперативного руху.

Створюючи сприятливі умови для розвитку кооперації, держава має одночасно сформувати систему нагляду за розвитком кооперативного сектора, щоб недопустити виникнення псевдо кооперативів та зловживань державною підтримкою у цій сфері. З цією метою можна уповноважити національні та регіональні об'єднання кооперативів виконувати певні саморегулювальні функції стосовно регулювання та нагляду за діяльністю своїх членів-кооперативів, як це є в багатьох країнах.

В умовах прогнозованого різкого падіння рівня життя населення у найближчий час, терміново має бути переглянуто відношення держави до всіх видів кооперативів, включення їх в якості важливого елемента програми боротьби з

наслідками світової фінансової кризи і формування на їх основі вагомого соціально-орієнтованого сектора національної економіки. Це допоможе стабілізувати соціально-економічну та політичну ситуацію в країні і мінімальними затратами дозволить підтримати у скрутний час мільйони людей. Коли держава не може допомогти своєму народу, вона зобов'язана створити умови для розвитку будь-яких форм самодопомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Офіційний сайт Міжнародного кооперативного альянсу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ica.coop/members/member-stats.html
- 2.Офіційний сайт Міжнародного кооперативного альянсу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ica.coop/coop/principles.html
3. Про сприяння розвитку кооперативів. Рекомендація 193 МОП 2002 року / Конвенції та рекомендації, ухвалені Мміжнародною організацією праці 2000—2007 рр. — Т. 3. — Женева: Міжнародна організація праці, 2008. — С. 1610—1619.

Гончаренко Владислав Васильевич

Социально-экономическая природа кооперативов и важность их государственной поддержки в Украине

В статье раскрываются особенности социально-экономической природы кооперативов, приводятся принципы их деятельности как неприбыльных организаций, определяется важность и направления государственной поддержки разных видов кооперативов.

Goncharenko Vladyslav Vasyl

Social and economic nature of cooperatives and their importance for governmental support in Ukraine

The article reveals peculiarities of social and economic nature of cooperatives, principles of theirs activities as non-profit organizations, defines an importance and directions of government support of different kinds of cooperatives.